

s gyarló léptekkel a földön topogj.
 De dörren-villan fönn a hegytetőn,
 fuvall a szél s a köd oszólva fölszáll.
 Vijjog a sas az ég alatt; kísüt
 a nap dicső, meleg, áldó sugárral;
 és Tító hangja zeng akár a zápor
 a bölcs szavára mindig szomjas és
 agyoncsigázott büszke hadra:

Előre!

Dudás Kálmán fordítása

AZ AKKORDMUNKA EGYKOR ÉS MA

Irta: Szalai József

Hazánk a gyors gazdasági újjáépítéséért folyó küzdelemben ma minden polgárától teljesítőképségenek maximumát követeli. Ugyanakkor elsőrendű feladat, hogy minden dolgozó, teljesítménye arányában — tehát a legigazságosabban — kapja meg munkájának ellenértékét a munkabéréért. E vezérelvnek az akordbér* felel meg, amelynél a munkás az előállított termék mennyisége szerint kapja fizetését. Az akordmunka a munkásság soraiban nem valami jó hírnévnek örvend, ezért jónak látom e cikk keretében rámutatni az akordmunka mivoltára a tőkésrendszerben és ma. De mindenekelőtt rá kell mutatnom a nálunk legjobban elterjedt munkabérformára, az órabérre és azokra az okokra, amelyek miatt ma ez a munkabérforma meg nem felelő.

Az órabér a munkabér egyik formája, amely nem mindig fejezi ki híven a munkás teljesítményét. Vagy több, vagy kevesebb annál amit a munkás egy óra alatt termelt. Az órabéرنél az eltöltött idő a mérvadó és nem az árúmennyiség, amelyet a munkás az alatt termel. De vegyünk egy példát: Egy cipész munkás órabére tegyük fel 15 dinár. Ha egy pár cipő elkészítéséhez 8 munkaóra szükséges, akkor a cipész munkásnak 1 óra alatt $\frac{1}{8}$ pár cipőt kell elkészíteni, hogy a munkabére — az órabére — arányban legyen a kitermelt munkával. Ha ettől eltér, tehát, ha akár többet, akár kevesebbet termel, már megbomlik az egyensúly, amelynek vagy a munkás, vagy pedig a munkaadó viseli a következményeit.

De bennünket inkább az a lélektani hatás érdekel, amelyet a tények a munkásból kiváltak. Az órabér egyformán jár a munkásnak, ha akár többet, akár kevesebbet termel egy óra alatt. Az az órabéres munkás, aki túl lépi a termelési átlagot, miután nem látja és nem élvezi megnövekedett munkateljesítményének gyümölcsét, a megfelelő bért, — ha csak nem egészen öntudatos, rendszerint visszaesik a régi színvonalra. Az a munkás viszont, aki még nem érte el a termelési átlagot, nem igen érzi szükségét a termelés fokozásának, hiszen az órabér így is, úgy is jár. De vizsgáljuk meg állításunk helyességét előbbi példánkon.

* A szövegben előforduló «akkord» szót gépeírási hiba folytán tévesen egy k-val szedték: itt helyesbítjük, mert a lapzárta nem tette lehetővé az egész cikk átszedését.

Egy pár cipő elkészítésének átlagideje — normája — 8 óra, ami azt jelenti, hogy egy közepes cipőmunkás normális termelékenység mellett ennyi idő alatt készít el egy pár cipőt. De akad egy bőrmunkás, aki jobb munkabeosztással és nagyobb szorgalommal az átlagidőnél, a normánál gyorsabban, mondjuk 6 óra alatt készít el egy pár cipőt. Az ilyen munkás egy hét — tehát 48 óra — alatt nem 6, hanem 8 pár cipőt készít el. Példánk szerint a közepes munkás 15 dináros órabére mellett annak heti bére 720 dinár. Lányi a fizetése annak az órabéres munkásnak, aki hetenként 6 pár cipőt készít el és ugyanennyi annak is, aki fokozva a termelést, 8 pár cipőt csinál meg egy hét alatt. Ez így igazságtalan és a jobb, gyorsabb és leleményesebb munkás nem látja értelmét a termelés fokozásának és ha egyszer-másszor meg is haladja a termelési átlagot, újból visszaesik a régi színvonalra. Az órabér, amelynél a munkában eltöltött idő és nem az ez alatt termelt javak mennyisége és minősége szolgáltatják az alapot azért nem alkalmas, mert nem serkenti a munkást a termelés tökéletesítésére a nagyobb mennyiségi és minőségi teljesítményre. Pedig ma az újjáépítés idején ez hazánk egyik legfontosabb kérdése. Egész gazdasági politikánk, gazdasági talpraállásunk, pénzügyi politikánk, a dinár vásárlóerejének megtartása és emelése a végsőfokon a fasizmus és reakció ellen folyó gazdasági harc meggyerése függ attól, hogy az egyes munkás, a munkásosztály, az egész dolgozó nép mennyit és mit termel és azt mennyi idő alatt termeli.

Az eddigiekből láthatjuk, hogy a munkabér azon formái, amelyek az időt és nem a teljesítményt veszik alapul, gazdasági fejlődésünk mai állapotában, úgy az egyes munkás, mint a közösség számára nézve károsak.

Az új gazdasági alapokon nyugvó és épülő demokratikus Jugoszlávia nem maradhat a mai újjáépítésnek meg nem felelő bérrendszer alapján. Olyan bérrendszert kellett és kell bevezetni, amely az egyes munkás leleményessége és szorgalma folytán növekedő teljesítménnyel egyenes arányban nő — — — — amely a munkás számára igazságos és amely a munkásosztálytól ma eszterteljesítményt követelő társadalom számára egyedül hasznos.

Ilyen bérrendszer az úgynevezett akordbér. Amikor nem a munka-ideő szolgál a munkabér meghatározásának alapjául, hanem az előállított termék mennyisége. Korábbi példánk alapján, egy cipő elkészítésének átlag ideje — idő normája — 8 óra, ami pénzben kifejezve — mondjuk — 120 dinár. Másszóval egy pár cipő akordára 120 dinár. Annak a cipész munkásnak tehát, aki 8 óra alatt készít el egy pár cipőt, naponta 120, illetőleg hetenként 720 dinár lesz a fizetése. De ha ugyanez a cipész munkás a következő héten jobb munkarendszerrel és nagyobb szorgalommal nem 6, hanem 8 pár cipőt csinál meg, úgy a 120 dináros akordár mellett nem 720, hanem 960 dinár fizetést kap. Ez a példa minden beszédnél világosabban bizonyítja, hogy a munkás ügyességét és szorgalmát, csakis az akordbérrel lehet igazságosan díjazni. A többtermelés — tehát a közérdek — szempontjából az akordbér azért fontos, mert az ügyesebb munkásokat újabb sikerek elérésére, a lemaradókat pedig ezek utólérésére serkenti.

Ha az előbb megvitatott két munkabér-formát, úgy az egyes munkás, mint a közösség szempontjából mérlegre tesszük, azt láthatjuk, hogy az akordbér olyan előnyökkel rendelkezik, amelyek őt elsősor-

ban az iparban hazánk gazdasági fejlődésének mai állapotában — de jó ideig a jövőben is — feltétlen a másik munkabérforma az órabér elé helyezi. És mégis azt látjuk, hogy a munkások egy része az akordmunkát és bért idegenkedéssel fogadja és ha lehet akadályokat gördít annak bevezetése elé. Vizsgáljuk meg miért?

Az akordmunka nem új találmány. A tőkés rendszer fedezte fel és alkalmazta először, de nem a dolgozó nép érdekei szerint, hanem úgy, ahogy azt az egyes tőkés és a tőkés termelési rend önző, kizsákmányoló érdekei megkívánták. Az akordmunka a tőkésvilágban a munkások számára mindig egyet jelentett és ott még ma is egyet jelent, a fokozottabb kizsákmányolással, a rabszolgasorssal. Azt jelentette, hogy a munkás munkarejének utolsó cseppjét is kifacsarták és amikor a néhány évi megfeszített munka után kidőlt a munkából, akkor, mint alkalmatlan, munkaképtelen nyomorékot kidobták az utcára. Amikor nem marad egyéb a számára, mint a kegyelemkenyér, vagy a koldusbot. A munkás ezért volt ellensége az akordmunkának és a munkásosztály ezért szállt szembe annak alkalmazásával. A harc, amelyet a munkásosztály a tőkés rendszerben az akordmunka bevezetése ellen mindig folytatott és ma is folytat, igazságos és jogos. De a harc soha nem folyt az akordmunka, vagy az akordbér, mint bérforma ellen, hanem annak tőkés alkalmazása ellen.

A munkás a tőkés rendszerben, ha akordban dolgozott, elkészülhetett arra, ha szorgalmával, vagy ügyességével nagyobb teljesítményt nyújtott és jobban keresett, hogy előbb, vagy utóbb leszállítsák az akordárakat. Ez viszont azt jelentette, hogy dacára a nagyobb teljesítménynek és jobb eredményeknek a fizetése visszaesett a régi színvonalra. De a nagyobb kereseti lehetőség továbbra is arra ösztökélte a munkást, hogy többet termeljen és ha ez megint sikerrel járt, ez rendszerint az akordárak újabb csökkentését vonta maga után.

Újból elővesszük példánkat. Ha a cipésmunkások, amint már mondtuk, szorgalommal és ügyességgel egy pár cipő elkészítésének időnormáját lecsökkentették 8 órától 6 órára, elkészülhetnek arra, hogy az akordárakat a haszonra éhes gyáros különféle kifogásokkal csökkentik, ha nem is az eredeti színvonalra, de mindig megközelítve azt, pl. 120 dinárról 100-ra. Ha egy pár cipő akordára 120 dinár volt, a munkás az első termelékenység mellett amikor 8 óra alatt csinált meg egy pár cipőt, hetente 720 dinárt keresett. A megnövekedett termelékenység mellett, amikor 6 óra alatt csinált meg egy pár cipőt, hetente 960 dinárt. A csökkentett akordárak mellett (példánk szerint 100 din.) hetente 800 dinárt keresett, ami több volt ugyan az előző 720 dináros keresetnél, de nem állt arányban a megnövekedett termeléssel (6 pár cipő helyett 8 pár hetente). Hogy a munkás a most már lecsökkentett akordár mellett is elérje a 960 dináros keresetet, újból növelnie kellett a termelést (9.6 pár cipőt hetente). Ha a munkás ereje végső megfeszítésével megint elérte, vagy esetleg túl is szárnyalta azt, az akordár csökkentése minden bizonnyal újból bekövetkezett. Mindez azt bizonyítja, hogy ha a tőkés akord polipkarja elkapta egyszer a munkást, fogvatartotta azt addig, amíg egy cseppnyi kizsákmányolható munkareje volt. Az akordár csökkentés csak akkor állt meg, amikor a munkás a megfeszített munka következtében kidőlt a munkából. A tőkés akord a munkást igavonó barom színvonalára süllyesztette, aki csak evett és dolgozott, nem hagyván számára sem időt, sem erőt, hogy

saját osztályhelyzetén és annak megváltoztatásán gondolkozzék. A tőkés rendszerben az akkordmunkás összetörve, fáradtan vánszorog hazas alig várja, hogy ágyba dölhessen és pihenhessen.

Az ilyen munkás nem igen gondol szervezkedésre és harcra helyzetének megjavításáért.

A munkásosztály osztályszervezetei tisztában voltak a tőkés akkordlényegével.

Ezek a tények voltak okai annak, hogy a munkásság osztályszervezetei a tőkés rendszerben oly következetes harcot hirdettek és folytattak az akkordmunka bevezetése ellen. A munkások egy része főleg az idősebbek, akik résztvettek az akkordmunka ellen folytatott harcokban, hajlamosak ma is ellenséges álláspontot elfoglalni az akkordmunka bevezetése ellen. Ezek — tévesen — magát az akkordmunkát és nem annak tőkés alkalmazását tartják rossznak. Nem veszik észre azt az alapvető különbséget, amely a tőkésakkord és a ma keresztülvitt és még keresztül viendő akkordmunka között fennáll.

A tőkésakkord és a mai akkordmunka közötti különbséget hazánk a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság gazdasági, társadalmi -- politikai és kulturális életében bekövetkezett gyökeres változások okozzák. Nemzetgazdaságunk igen jelentős hányadát az állami, vagy ügyismondhatnánk, szocialista szektor foglalja el. Ez azt jelenti, hogy a termelési eszközök nagy része a magántőke kezéből az állam, a társadalom kezébe ment át. Ezt egyben azt is jelenti, hogy az államosított termelési eszközökkel előállított javak nem az egyes tőkések jólétére, kényelmére és meggazdagodására szolgálnak, *hanem az egész társadalom elsősorban a dolgozó nép javára*. Nemzetgazdaságunkban teitalálható magántőkés szektor nem változtatja meg a helyzetet, mert elveszíti valm állásait, nem befolyásolhatja gazdasági életünk célkitűzéseit. A még fennálló magántőkés szektor *az állam állandó ellenőrzése alatt áll*. Ez biztosítékot nyújt arra, hogy a dolgozó nép nem lehet a magántőke embertelen kizsákmányolásának tárgya.

A mai akkordmunkánál nem cél a munkást elhagszolni teljesítő képességének legszélső határáig, miközben a fizetése állandóan csökken, hanem elsősorban jobb munkabeosztással, a termelés tökéletesítésével, anyag és időmegtakarítással a lehető legjobb eredményt elérni. A példánkban már ismert cipőmunkást, aki egy pár cipő elkészítésének időnormáját napi 8 órától 6 órára csökkenti, nem fenyegeti az a veszély, hogy a cipő akkordára 720 dinárról a 960 dinár helyett mindössze 800 dinárra emelkedik. Ellenkezőleg, ha egy munkás a termelés tökéletesítésével emeli a termelést is, ha ez átvihető a többi munkásokra is, még külön díjat is kap. Mindez azt bizonyítja, hogy a mai akkord merőben különbözik a tőkés rendszerben alkalmazott akkordmunkától.

A másik jelentős tényező, hogy a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság, a bekövetkezett társadalmi-politikai változások következtében tényleg népi állam, amelyben a demokratikus szabadságjogok megadják a módiát és lehetőségét annak, hogy a nép maga intézze saját sorsát. Ez az állam nem a tőkésosztály erőszakszerve a munkásosztály elnyomására, hanem a népfelzabardító harcokban elért gazdasági, politikai és kulturális vívmányok hű őrzője és továbbfejlesztője. Ebben az államban a dolgozó ember nem a tőkésosztály rabszolgája, hanem saját hazájának szorgalmas építője. Ez az ország a dolgozók országa, ez pedig alapvető különbség.

Ilyen körülmények között az akkordmunka jellege is megváltozik,

mert amíg az a tőkés termelési rendben és a tőkés államban a munkásosztály kíméletlen kizsákmányolásának és elnyomásának sötét esz-
köze, addig az ma a népi állam, a népi társadalom és népi kultúra —
tehát a mi államunk, társadalmunk és kulturánk minél gyorsabb föl-
építésének leghatásosabb eszköze. Az akordmunka ma fegyver a dol-
gozók, de elsősorban a munkásosztály kezében a fasizmus és a reakció
maradványai ellen, amelyek miután elvesztették a háborút és politikai
harcot, most gazdasági téren próbálják elgáncsolni népeink harcát ha-
zánk újjáépítéséért és kérdésessé tenni az eddigi vívmányokat. A munk-
ásosztály elsőrendű érdeke és feladata, hogy teljes egészében magáé-
vá tegye az akordmunkát, mert azzal saját magának épít szebb, jobb
és kulturáltabb életet.

SÁNIICS ALEKSZA:

H A Z Á M

Nem csak e tépett, drága, tar rögért ver
szívem s szakad a bána! könnye, nem!
Élő sebed, nép, mind az én sebem,
balsorsodért van lelkem tele éjjel.

Feldúlt jészkén a féltő fájdalomnak
korbácsok, kínok átkát hordozom:
ha vér tapad a gyilkos zsarnokon,
a cseppei az én sebemből folynak.

Bús millióknak esd a telke bennem,
a sóhajuk, a könnyük visszazengem:
a fájdalommban zokog valahány...

És mindenütt, hol égnék árva lángok,
otthonra, drága tűzhelyre találók:
hol vérem egy is él — ott a hazám...